

III. Zpráva o trestné činnosti cikánského obyvatelstva v ČSR. Poslední verze z řady elaborátů, kterými se Ministerstvo vnitra v letech 1955-1956 opakovaně a neúspěšně pokoušelo vytvořit podklad pro usnesení politického byra ÚV KSČ. ABS, fond 6/2, inv. j. 381, fol. 282-300.

282

P o l i t i c k é b y r o Ú V K S Č

Přísně tajné :

Číslo pořadu :

K bodu : Zpráva o trestné činnosti cikánského obyvatelstva
v ČSR.

V ČSR žije podle odhadu asi 130.000 osob cikánského původu. Část těchto osob žije v rozporu se zákony, státní disciplínou a zásadami socialistické morálky. Připojená správa upozorňuje na nutnost přikročit k řešení cikánské otázky.

Předložené návrhy a materiály byly projednány s ministry pracovních sil, zdravotnictví, místního hospodářství a spravedlnosti, s bývalými ministry kultury a školství, s generálním prokurátorem a s I. tajemníkem ÚV-KSS s. Bacilkem. Návrh byl zaslán rovněž předseteví vlády s. V. Sirokému, který se k němu dosud nevyjádřil.

O b s a h

Příloha I

Návrh usnesení.

Příloha III

Zpráva.

Příloha IV

Výpis ze zprávy projednávané sekretariátem ÚV-KSČ 15. 9. 1954 - zásady na řešení.

Příloha V

Opis dopisu poslankyň Jiráskové z Hestinného.

Příloha VI

Výtah z projevu poslance Mikvého při projednávání rozpočtu ministerstva vnitra ve výboru Národního shromáždění.

Předkládá : Rudolf B a r á k

Dne 1956.

Počet listů : 14

N á v r h u s n e s e n í

..... schůze politického byra ÚV KSČ ze dne ...

K bodu : Zpráva o trestné činnosti cikánského obyvatelstva v CSR.

U s n e s e n e :

I. Předložená zpráva o trestné činnosti cikánského obyvatelstva v CSR se bere na vědomí.

II. 1/ Ukládá se s. Širokému, předsedovi vlády :

- a/ vytvořit komisi ze zástupců ÚV-KSČ, úřadu předsednictva vlády, ministerstva školství a kultury, místního hospodářství, pracovních sil, spravedlnosti, vnitra, zdravotnictví, Sberu pověřenců, generální prokuratury, Ústřední rady odberů, Československého svazu mládeže a Československé akademie věd,
- b/ pověřit vedením této komise pracovníka úřadu předsednictva vlády - komise pro otázky všeobecného řízení národních výberů, který podle potřeby bude uvolněn od běžných úkolů,
- c/ komisi uložit, aby po projednání s příslušnými slovenskými orgány a případně se zástupci KNV vypracovala do 2 měsíců konkrétní plán na řešení cikánské otázky v CSR a předložila jej ke schválení vládě a po schválení vládou zajišťovala jeho provádění,
- d/ zajistit, aby při sestavení plánu na nejvíce naléhavý úkol byla považována otázka postupného likvidování kečovného způsobu života cikánů a energické zajištění bezpečnosti socialistického a osobního majetku před krádežemi cikánských tlup;
- 2/ s. Nejedlému, ministru a prezidentu Československé akademie věd zajistit, aby Československá akademie věd provedla s vědeckého hlediska rozber cikánské otázky v CSR, který by usnadnil řešení tohoto problému;

Ukládá se
s. Širokému
ministrům vnitra
instrukovat orgány
vybavenosti, aby
pro nebezpečí
trestnou činnost
v ob. cikánského
přivodu a vyja-
dování, od nich
ležne dodržování
zákonů jako od
Machůvk otázky
CSR.

- 3/ s. Bacilkevi, I. tajemníka ÚV-KSS
zajistit v dohodě se s. Širokým, předsedou vlády, aby na Slovensku byla učiněna obdobná opatření.
- 4/ s. Barákovi, ministru vnitra,
informovat se u představitelů bezpečnosti sousedních lidově demokratických států, jak je tam řešena otázka cikánů.

Provede : s. Široký
s. Bacilek
s. Kahuda
s. Barák
s. Tesla
s. Kyselý
s. Plojhar
s. Škoda
s. Bartuška
s. Nejedlý
s. Salga
s. Zupka
s. Vecker

Z p r á v a
o trestné činnosti cikánského obyvatelstva
v CSR.

V roce 1927 bylo na území CSR asi 60.000 osob cikánského původu. Na konci II. světové války se přesunule na naše území - v souvislosti s přibližováním fronty - větší množství cikánů a Polů, Maďarů, Rumunů a jiných jihovýchodních evropských zemí, takže počet cikánů v roce 1947 se odhadoval na více než 100.000 osob. Nyní se počet cikánského obyvatelstva odhaduje asi na 130.000 osob.

Přesné počty obyvatelstva cikánského původu není možné zjistit, neboť zvláštní evidence cikánů byla zrušena, dosavadní systém hlášení neumožňuje evidovat cikánské obyvatelstvo a zejména proto, že cikáni ohlašovací povinnost ve značné míře buď neplní vůbec, nebo ji plní nepořádně. V současné době většina cikánů nemá žádných dokladů, nezaregované děti nejsou hlášeny u matrikářů a nedají se proto zjistit jejich data narození a přesný počet. Není též oddacích listů, neboť manželé v částech případů neuzavírají sňatek u národních výborů, manželství se často rozcházejí, takže některé ženy mají děti od více mužů a každé dítě má jméno po svém otci. Zavádět pořádek do evidence je u cikánského obyvatelstva velmi obtížné, neboť cikánům samotným tento stav vyhovuje a všemožně se brání pořádku v evidenci. Situace je znesnadněna i tím, že cikánští muži i ženy mají zvláštní cikánská jména /Pito, Pali, Musa a pod./, které jedině uznávají a užívají je ve vzájemném styku.

Převážná část cikánského obyvatelstva se zdržuje na Slovensku.

V Košickém kraji je asi	31.000
v Nitrianském kraji	28.000
v Prešovském kraji	20.000
v Bánsko Bystrickém kraji	17.000
v Bratislavském kraji	15.000
v Žilinském kraji	3.000
<hr/>	
celkem na Slovensku je asi	124.000 osob cikánského původu.

V českých krajích se počet cikánů odhaduje asi na 15. - 16.000 osob cikánského původu, kterýžto počet se zvyšuje o kočovné cikánské tlupy, které přijíždějí ze Slovenska, hlavně do pohraničí.

Část cikánského obyvatelstva, která bydlí v ČSR již po několika generacích, splýnala úplně s ostatním obyvatelstvem. Jde o lidi řádně zaměstnané a trvale usídlené. Z tohoto obyvatelstva vychází inteligence, která zaujímá i významná místa ve státním aparátě jako učitelé, pracovníci národních výborů i prokurátoři /pplk. Dr Holomek, Dr Rige/. Tato poměrně malá skupina inteligence nemá však na ostatní cikánské obyvatelstvo větší vliv, protože rozhodující část cikánů žije dosud společensky zcela odlišným způsobem než ostatní obyvatelstvo naší země.

I když přesně nevíme jak cikáni žijí, neboť sami podrobnosti o svém společenském zřízení tají a vědecky se cikánská otázka v ČSR dosud důkladněji nerozpracovala, víme, že část z nich udržuje dosud jakési rodové zřízení. V některých rodinách se udržuje i takový stav, že muž se o výživu rodiny vůbec nestará a ponechá ji ženě. Když žena není schopna práci nebo krádežemi opatřit výživu a peníze pro muže, muž ji opustí. Jednotlivé skupiny cikánských rodin jsou dosud ovládnuty t.s.v. cikánskými rychtáři, kteří jsou voleni mužským cikánským obyvatelstvem /radou starších/. Rychtáři se vybírají z mužů, kteří nejlépe dovedou hájit zájmy skupin. Za to dostávají od ostatních příslušníků skupiny různé odměny a podíl z krádeží. Takových rychtářů bylo v Kešicím kraji mezi kočovnými a nepracujícími cikány zjištěno na konci r.1955 devatenáct.

Ale také usedlí a polousedlí cikáni mají své rychtáře. Rychtář v Nitře Štefan Karvay /cikánské jméno Pište/ má vlastní vilu, auto, telefon, pračku a radio. Sám nepracuje, jeho žena a dcera byly mnohokrát trestány pro kapesní krádeže. Jan Horvath /Punka/, rychtář v Kešicích, má dům. Nepracuje, rodinní příslušníci byli trestáni pro krádeže a vloupání. Jeho syn má metocykl.

Cikáni mají vlastní cikánské soudy, které projednávají též civilní spory mezi cikány, na př. když muž nezplatí otcí nevěsty ujednaný poplatek za ženu, nebo náhrady škody za zabitého člena skupiny a pod.. Na základě rozhodnutí cikánského soudu byl u Komárna zavražděn cikán z Maďarska cikán Stejko, o kterém se prozradilo, že spolupracuje s bezpečností.

Mezi jednotlivými skupinami a zuchtáři existuje úzká spolupráce a dokonale spojení. Spojení se uskutečňuje neuvěřitelně rychle, nejen za použití různých kurzů, ale i moderní technikou, t.j. telefony, telegramy a pod..

Tento v našich zemích nenormální způsob života samozřejmě ovlivňuje všechny ostatní cikánské otázky, zejména jejich kulturní úroveň, výchovu dětí, zdravotnické otázky, způsob obživy a hlavně má vliv na výskok jejich trestnou činnost, která zejména v poslední době působí značné obtíže pracujícím na venkově i ve městech.

Kulturní úroveň cikánského obyvatelstva je velmi nízká, ačkoliv jde o lidi v častých případech mimořádně nadané, a vynikajícím hudebním talentem, obratností v jednání a přispůsobivostí. Osvětová práce je stěžována především vysokým procentem ngramatnosti. O pravidelnější školní docházce u cikánských dětí je možné mluvit jen u trvale usídlených rodin. Ostatní cikánské děti, zejména pak děti kočujících cikánů, prakticky do školy nechodí nebo chodí tak nepravidelně, že vyučování nemůže mít výsledek. V mnoha případech cikáni sami brání svým dětem ve školní docházce a nemají zájem, aby děti se naučily číst a psát. Národní výbory a školská správa snažily se tuto situaci zlepšovat a na příklad na Teplicku v Beřislavi a na Pracheťsku v Teplé Vodě byly zřízeny a po několika let s úspěchem plní svůj úkol internáty pro cikánskou mládež. Na Pardubicku jsou zřízeny avšak ní třídy pro cikánské děti, které mají být přípravou pro přestup do normálních škol. Ale všechna dosud provedená opatření s ohledem na svůj malý rozsah nemohou mít vliv pro celkové zlepšení školní docházky cikánských dětí. Také některé kursy pro dospělé cikány nemohly ovlivnit celkovou nepříznivou situaci.

Pokud jde o pracující cikánský dorost, činí jejich nízká kulturní úroveň a častá ngramatnost obtíže při jejich zařazení do státních pracovních záloh.

Ukazuje se, že bez trvalého usídlení cikánů nebude možné dosáhnout rozhodné nápravy v otázce boje proti ngramatnosti, neboť ze současného stavu nelze evidentně zachytit děti školou povinné a přesvědčovat nebo i denucovat rodiče, aby děti posílali do školy.

Také všeobecná lékařská a hygienická péče je ze stejných důvodů nedostatečná. Soustavné lékařské prohlídky nemohou být prováděny, což

se projevuje nepříznivě zejména u dětí. V důsledku toho je mezi cikánskými dětmi dosud největší kojenecká úmrtnost. Dosud se vyskytují případy, že cikáni vyhrabávají zakopané mršiny a pojídají zkažené maso. Na takový případ upozornila též poslankyně Marie Jirásková z Hestinného dopisem z 27.2.1956, který se v příloze připejuje /příloha V/. Další případy jsou hlášeny z Poděbrad a z Tachova.

Desavadní pokusy národních výborů o trvalé usazení a zaměstnávání cikánského obyvatelstva naráží na mimořádnou fluktuaci. Cikáni často vědomě nastupují práci na krátkou dobu a přecházejí z místa na místo, při čemž mezi tím dlouhou dobu nepracují a živí se krádežemi a podvody.

Podle dosavadních zkušeností se nejvíce cikánské obyvatelstvo osvědčuje při úkolových pracích při stavbách, výkopech a pod.. Méně se cikáni osvědčují v zemědělství. Státní statky si často stěžují, že cikáni se zavázali k práci v zemědělství na 3 roky, ale po krátkém čase po vyplnění demu, který jim byl dán k dispozici, zmizeli. Státní statky v Českých Budějovicích odmítají proto vůbec přijímat cikány do pracovního poměru.

Podle názoru ministerstva pracovních sil za špatnou pracovní morálku nesou odpovědnost nejen cikáni, ale i zaměstnavatelé a národní výbory, které o ně řádně nepečují a když je nutně k práci nepotřebují, sami se jich rádi zbavují. I když se mezi cikánským obyvatelstvem vyskytuje řada dobrých i vynikajících pracovníků, početně rozhodující jejich část nemá dobrou pracovní morálku.

S tím souvisejí i otázky jejich ubytování, neboť národní výbory, závedy a státní statky dostatečně nepečují o opatření bytů a hlavně nekontrolují jak jsou byty používány. Národní výbory se přitom odvolávají nejen na nedostatek bytových jednotek, ale i na desavadní špatné zkušenosti, které s fluktuujícími cikány jsou, na špatný jejich poměr k bytovému majetku. V českých krajích jsou cikáni ubytováni většinou buď v závodních ubikacích nebo v podřadných bytech, často v objektech, které byly předem určeny ke zbourání. S ohledem na jejich nízkou kulturní úroveň nejsou cikáni ve značné míře svyklí udržovat pořádek a tak v mnoha místech během krátké doby demolovali byty, zejména tím, že vytrhávali podlahy a učenávali trámy k topení. Podle sdělení úřadovny ochrany mládeže v Tachově žije v jednom demě v Boru, který je určen ke zbourání a který nemá ani okna, 32 osob cikánského původu. V demě není ani nejnutnější

bytové zařízení. Cikáni žijí bez nábytku, spí na zemi a to muži, ženy i děti pohromadě. Podle tohoto hlášení se 118 přihlášených obyvatel cikánského původu v Bera pracuje jen 13 mužů. Ostatní, zejména cikánské ženy, nepracují a provádí na různých místech trestnou činnost, zejména krádeže a podvody a snaží se na úřadech získat podpory, které, jsou-li jim poskytnuty, nevyužívají ve prospěch svých dětí, ale odevzdávají je mužům na cigarety, alkohol a pod..

Na Slovensku bydlí cikáni většinou v cikánských táborech a chatách, spravidla mimo města a osady. Táboře jsou hygienicky naprosto nedostatečně zajištěny, není tam vody, záchodů a pod.. I tam rodiny žijí pohromadě v jediné místnosti, zdraví i nemocní. Často obytná místnost má jen několik čtverečních metrů.

Všechny uvedené záležitosti se ve zvýšené míře vyskytují zejména u cikánů kočovných. I když těchto cikánů je poměrně málo, jejich počet se odhaduje na 5.000 - 10.000 osob, způsobují pracujícím největší obtíže.

Zpravidla se pohybují ve skupinách v počtu 20 až 80 osob. Tito lidé vůbec nepracují a žijí se výlučně krádežemi a podvody. Drobné krádeže, na př. sletie a jiné drábeže vůbec nepovažují za trestnou činnost. Stejně krádeže sena, píce a jiné poľní škody, které po cestě působí. V některých případech provozují zpravidla bez povolení i živnost /brusiči, kotláři a pod./. Ve skutečnosti často tím jen zakrývají trestnou činnost, neboť při návštěvách bytů obhlížejí tyto "řemeslníci" situaci, aby usnadnili druhé části skupiny krádeže. Ke krádežím využívají zejména děti, které podle trestního zákona nejsou trestně odpovědné a nemohou být soudem stíhány. Dovedou velmi rafinovaně využívat všech vymožeností našeho lidově demokratického zřízení. Tak v době vánočního hospodářství vybíraly si rodiny u několika MNV současně potravinové lístky, často na neexistující osoby a děti. Aby se vyhnuli vojenské službě nebo získali důchod, způsobují si cikáni různé zranění na př. i očí, znetvoření prstů na ruce a pod.. Tyto potulné cikánské tlupy pohybují se neustále po celém území republiky.

Pracující lid na venkově i ve městech, který trpí trestnou činností cikánských tlup, energicky se dožaduje u orgánů státní správy o nápravu. Jsou hlášeny i případy, že členové JZD a jiní pracující odmítají jít do zaměstnání v době, kdy jsou hlášeny cikánské tlupy.

Dne 6.11.1955 došlo v obci Malinevo, okres Samorín, k přírodně obhrojenému přepadu tábora kočovných cikánů civilním obyvatelstvem, které sekýrami rozbilo cikánům obytné vozy a jejich zařízení. K přírodním srážkám civilního obyvatelstva s cikány došlo též na jiných místech. Jak vyplývá z četných stížností, kritisují občané velmi nepříznivě liknavost státní správy v otázce velného pohybu cikánských tlup. Některé národní výbory upozorňují, že budou nuceny pod tlakem veřejnosti vydat zákaz o pobytu kočovných cikánů v jejich obvodu, nedejde-li urychleně k celostátnímu řešení cikánské otázky.

Kočovní cikáni používají i starého cikánského způsobu prodeje koní, které různými chemickými a mechanickými prostředky upravují tak, aby se zakryly jejich zjevné vady. V tom směru došlo několik upozornění zejména od osvětové besedy v Brna, která žádá, aby s těchto důvodů a pro jiné týžání zvířat byli koně cikánským tlupám odebráni.

Cikáni zpravidla nejsou obhrojeni střílnou obraně. Mají však nože a břitvy, které používají při rvačkách. Zákreky proti kočovným cikánům jsou obtížné, hlavně proto, že proti jednotlivému příslušníku bezpečnosti se shlukne často celá skupina a znamekni provedení zákroku. Národní výbory si pomáhají tím, že potulné cikány samy přesunují do jiných okresů.

Podle poznatků bylo v poslední době 80 % všech krádeží vloupání do bytů provedeno cikány. I když orgány veřejné bezpečnosti se snaží všemožně zlepšovat bezpečnost občanů proti trestné činnosti cikánských tlup, jejich úsilí nemůže na situaci mnoho změnit, protože je jen represivní.

V roce 1952 vydalo dle tehdejší ministerstva vnitra směrnice o řešení cikánské otázky, tyto předpisy nebyly však dostatečně zajištěny a prováděny a proto situace se nelepšila, naopak došlo ke zhoršení.

Sekretariát ÚV KSČ přijal dne 15.9.1954 usnesení na řešení cikánské otázky. Přitom schválil všeobecné zásady dalšího postupu při řešení cikánské otázky.

V těchto schválených zásadách bylo stanoveno, že cikáni, jako rovnoprávní občané ČSR, mají nejen stejná práva, ale i stejné povinnosti. Při jejich převýhově je třeba především je získávat do stálého zaměstnání a zajišťovat jejich trvalé usídlení. Přitom nemají se izolovat od státního obyvatelstva. Výhověný vliv je nutno prosazovat především u dětí a mládeže. Je třeba rozhodně svýšovat jejich

kulturní úroveň, hygienická opatření a likvidovat negramotnost.

V řadách strany je nutno věnovat více pozornosti správnému objasňování cikánské otázky. Výpis ze správy předložené sekretariátu ÚV KSČ v září 1954 je v příloze IV.

Toto usnesení nebylo zajištěno a plněno.

K vyřešení této otázky je třeba úzké, organizované a koordinované činnosti všech orgánů státní správy a strany.

Není přesných zpráv, jak je cikánská otázka řešena v sousedních lidově demokratických republikách. Ví se jen, že tam je ostřejší režim a cikáni se snaží v důsledku toho dostat do ČSR.

Jelikož problémy cikánského obyvatelstva nelze řešit z jednoho ministerstva a je třeba koordinované součinnosti všech příslušných úřadů a orgánů, navrhuje se vytvořit komisi ze zástupcůúčastněných ústředních úřadů pod vedením zástupce úřadu předsednictva vlády, která by prakticky uskutečňovala opatření k vyřešení cikánské otázky v ČSR. S ohledem na to, že většina cikánů žije na Slovensku, je třeba vytvořit obdobnou komisi též u Sboru pověřených a případně též u jednotlivých krajských národních výborů, kde to bude situace mezi cikány vyžadovat. Předpokládá se, že nejdůležitějším úkolem, který bude třeba v této souvislosti vyřešit, bude otázka postupného likvidování kočovného způsobu života cikánů, který je v našich pamětech zcela mimořádným zjevem a způsobuje našemu pracujícímu lidu největší obtíže.

K doplnění této správy se připejuje opis zásad uvedených ve správě, projednávané sekretariátem ÚV KSČ dne 15.9.1954 /příloha IV./, opis dopisu poslankyně Jiráskové z Hestinného /příloha V./ a výpis z diskusního příspěvku poslance Mlkvého z Vajnar, předneseného při projednávání rozpočtu ministerstva vnitra v Národním shromáždění /příloha VI/.

Předložené návrhy a materiály byly projednány s ministry pracovních sil, zdravotnictví, místního hospodářství a spravedlnosti, s bývalými ministry kultury a školství, s generálním prokurátorem a s I. tajemníkem ÚV KSČ s. Bacílkem. Všichni dotázaní soudruzi ministři vyslovili s předloženými návrhy v zásadě souhlas. Pouse ministři pracovních sil a místního hospodářství doporučili, aby odpovědnost za řešení cikánské otázky nebyla přenesena na komisi, jejichž vytvoření je navrhováno v bodě II., odst. 1 písm. a/ návrhu usnesení a aby řešení cikánské otázky bylo svěřeno určitému resortu, případně příslušným resortním ministrům. I. tajemník ÚV KSČ s. Bacílek ve svém vyjádření

uvedl, že předkládaná zpráva rozebírá jen trestnou činnost cikánů a jejich špatné vlastnosti a nehodnotí kladné výsledky, kterých byly ve výchově cikánů dosaženo po roce 1945. Návrh byl zaslán rovněž předsedovi vlády s. Viliamu Širokému, který se k němu dosud nevyjádřil.